

bisericești, prin străduința sa de a scrie simplu și accesibil, pentru «bulgarii simpli».

Lupta cu vechea formă de limbă literară, luptă pusă pe o bază largă națională, a avut nevoie de un timp mai îndelungat și a durat o întreagă perioadă istorică, aproape pînă în deceniul al șaptelea al secolului trecut, cînd această formă a fost învinsă complet în diferite laturi ale limbii (structura morfologică, vocabular etc.). În această luptă Paisie a adus un aport constructiv, prin folosirea de forme verbale ale modului narațiunii indirecte în povestirea istorică, care a devenit mai tîrziu normă în acest gen de literatură, prin construcția mai simplă și populară a frazei, precum și prin vocabularul său, care reflectă o realitate istorică vie.

Indicînd programul de dezvoltare națională și literar-lingvistică pentru un întreg secol, reflectînd clar procesul de formare a limbii naționale, manifestîndu-se ca un distrugător conștient al vechilor norme lingvistice, datorită unor serii de condiții cultural-istorice create în Bulgaria la mijlocul sec. XVIII-lea, Paisie a rămas în practica sa concretă lingvistică mai apropiat de vechea tradiție a limbii literare, fără a reuși să se ridice deasupra ei, să devină un creator al limbii noi bulgare literare.

Nu există nici o îndoială că «Рибен буквар» (1824) al lui Petăr Beron este scris într-o limbă curată, neo-bulgară și reprezintă un moment excepțional de important în istoria limbii literare contemporane din primul pîtrar al secolului trecut. În ceea ce privește, însă, momentul inițial, acesta poate fi căutat și puțin înaintea lui Beron, chiar la începutul secolului al XIX-lea, și anume în opera lui Sofronie Vranceanski. După cum s-a amintit, corelația dintre elementul slav bisericesc și neo-bulgar se schimbă în folosul vorbirii populare, abia în biografia lui Sofronie, de aici înainte elementul neo-bulgar ocupă mereu locul de frunte în limba literară, înlocuind treptat normele vechi, dintr-un domeniu sau altul al limbii.

Victoria vorbirii populare vii în limba operei *Viața și suferințele păcătosului Sofronie* trebuie să fie legată neapărat de însuși caracterul operei. După cum s-a mai arătat, Paisie este un învățat publicist; el scrie *Istoria* sa într-o epocă în care limba slavonă bisericească era și limba folosită în știință. De aici decurge și dependența ei de izvoare. Caracterul și genul operei autobiografice a lui Sofronie este cu totul altul. Neîngrădit de nici un fel de restricții, Sofronie se simte complet liber în alegerea temei, a materialului, a compoziției. Numai titlul ne amintește de literatura veche, căci de fapt este vorba de o operă realistă, artistică, bazată pe un material concret, istoric — întâmplări, fapte și evenimente în care se conturează clar personalitatea autorului. În fața cititorului apare clar tabloul grozăviilor din timpul răzmerițelor împotriva turcilor, care au avut loc în secolul al XVIII-lea. Povestirea — vie, atractivă firească, în unele locuri plină de dramatism fără însă a-i lipsi umorul — ne captivează puternic imaginația. Toate acestea și-au pus amprenta și asupra stilului și limbii, preferîndu-se în mod evident vorbirea populară vie.

Din acest punct de vedere o comparație între opera sa autobiografică cu o altă carte a sa, și anume «Nedelnik» (1806), prezintă un interes deosebit. Caracterul «Nedelnik»-ului, legat prin conținut cu literatura veche, a avut un rol de oarecare frinare în ceea ce privește limba. «Nedelnik»-ul

¹ DONKA PETKANOV-TOTEVA, *Неделникът на Софроний Врачански*, în «Известия на Института за българска литература, vol. 9, Sofia, 1960, p. 243.